

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vladimíra Sládečka, soudce Pavla Šámala a soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy o ústavní stížnosti stěžovatele **T. S.**, zastoupeného Mgr. et. Mgr. Lucií Zrnovskou, advokátkou se sídlem v Liberci, nám. Dr. Edvarda Beneše 4/12, proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci č. j. 36 Co 321/2021-493 ze dne 19. 10. 2022, za účasti **Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci**, jako účastníka řízení, **a) nezletilé V. S.**, zastoupené statutárním městem Liberec, opatrovníkem se sídlem v Liberci, nám. Dr. Edvarda Beneše 1/1, **b) N. J.**, zastoupené Mgr. Evou Foltýnovou, advokátkou se sídlem v Praze 1, Školská 694/32, jako vedlejších účastnic řízení, takto:

I. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci č. j. 36 Co 321/2021-493 ze dne 19. 10. 2022 byla porušena práva stěžovatele zaručená v článku 32 odst. 4 a 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právy nezletilé vedlejší účastnice a) podle článku 3 odst. 1 a 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

II. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci č. j. 36 Co 321/2021-493 ze dne 19. 10. 2022 se zrušuje.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Ústavní stížností je napaden ve výroku uvedený rozsudek Krajského soudu Ústí nad Labem – pobočky v Liberci (dále jen „odvolací soud“), kterým byla nezletilá vedlejší účastnice a) [dále též „dcera“ nebo „nezletilá“, nar. 2015], dcera stěžovatele (dále též „otec“) a vedlejší účastnice b) [dále též „matka“], svěřena do péče matky.

2. Stěžovatel se domáhá zrušení rozsudku odvolacího soudu, neboť je přesvědčen, že jím bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“); spolu s ústavní stížností podal i návrh na odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku podle § 79 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), kterému Ústavní soud vyhověl usnesením sp. zn. I. ÚS 3522/22 ze dne 3. 1. 2023 z důvodu převažujícího zájmu na prozatímním zachování již vytvořených sociálních vazeb nezletilé.

II. Skutkové okolnosti věci a rekapitulace procesního vývoje

3. Nezletilá se rodičům narodila začátkem roku 2015 a žila s nimi v L., kde navštěvovala lékaře, chodila do mateřské školky a měla zde běžné sociální vazby. Matka je vojákyní z povolání, byla zaměstnána u pluku v L.; otec pracuje jako osoba samostatně výdělečně činná v oboru strojírenství.

4. Do podzimu 2017 spolu rodiče v L. žili a vedli společnou domácnost. Po ukončení soužití rodičů pečovala o nezletilou více než dva roky převážně matka, otec se s dcerou stýkal na základě domluvy a platil k rukám matky na výživu dcery 7 000 Kč měsíčně. Na začátku roku 2020 se rodiče dohodli na střídavé péči o dceru s intervalem střídání po jednom týdnu.

5. V listopadu 2020 otec navrhl u Okresního soudu v Liberci (dále jen „nalézací soud“) svěřeni nezletilé do střídavé péče obou rodičů; začal žít v L. se svojí novou partnerkou, se kterou se mu narodilo další dítě. Matka v květnu a červnu 2021 podala u nalézacího soudu návrhy na nahrazení souhlasu otce se změnou bydliště nezletilé na adresu do Š. a s jejím zápisem do místní základní školy. Matka se v létě 2021 vdala, se svým manželem čekali další dítě a měli v úmyslu spolu žít v Š.; proto prodala byt v L. a koupila dům v Š.

6. Nalézací soud rozsudkem č. j. 30 Nc 50079/2020-266 ze dne 20. 8. 2021 svěřil nezletilou do péče stěžovatele, matce uložil platit měsíčně výživné 2 000 Kč a zamítl její návrhy na nahrazení souhlasu otce ve věcech pro nezletilou významných, na nichž se rodiče nejsou schopni dohodnout (změna bydliště a výuka v základní škole v Š.). Nalézací soud dospěl k závěru, že nezletilá dosud žila v L., kde má rodinné a sociální vazby, chodí zde do školy a účastní se zde i mimoškolních aktivit. Byť mají oba rodiče vhodné výchovné předpoklady a zázemí, je podle nalézacího soudu třeba nezletilou ponechat v místě dosavadního bydliště v L., což doporučil i kolizní opatrovník. Vzhledem ke vzdálenosti bydlišť obou rodičů (cesta 220 km trvá autem přes tři hodiny) nepřipadala podle nalézacího soudu střídavá péče v úvahu.

7. Styk nezletilé s matkou nalézací soud upravil od září 2021 několika předběžnými opatřeními; kromě telefonních hovorů byl otec povinen strpět styk matky s dcerou každý sudý víkend od pátku do neděle (usnesení nalézacího soudu č. j. 30 Nc 50079/2020-227 ze dne 15. 9. 2021 a č. j. 30 Nc 38003/2022-39 ze dne 2. 2. 2022). Matka na podzim 2021 nastoupila na mateřskou (rodičovskou) dovolenou po narození syna z nového vztahu.

8. K odvolání matky odvolací soud ústavní stížností napadeným rozsudkem ze dne 19. 10. 2022 rozsudek nalézacího soudu změnil; učinil tak téměř po čtrnácti měsících od jeho vydání. Nezletilou svěřil do péče matky, otcí uložil povinnost platit měsíčně výživné 5 500 Kč, upravil styk otce s dcerou v rozsahu každý lichý týden v roce od čtvrtku do neděle, dále určil místo bydliště nezletilé v Š. a místo plnění její školní docházky v Základní škole Š..

9. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem znalce (ustanoveného v odvolacím řízení) o nevhodnosti střídavé péče pro nezletilou. Oba rodiče podle odvolacího soudu mohou o dceru dobře pečovat, zajišťují vhodné podmínky a není důvodu, který by jednoho z nich znevýhodňoval. Byť je podle odvolacího soudu zřejmé, že matka svým přestěhováním situaci nezletilé podstatným způsobem zkomplikovala, její jednání ji nemůže vyloučit z možnosti případné výhradní péče o nezletilou. Matce se narodilo dítě z manželství s mužem, který je rodinně vázán v Š., proto by bylo nevhodné trvat na tom, že matka musí mít své bydliště v L. Odvolací soud rozhodl o svěřeni nezletilé do péče matky, neboť ze znaleckého posudku vyplývá, že při omezeném kontaktu s matkou nezletilá citově strádá a má k matce aktuálně silnější citovou vazbu. Byť má nezletilá otce velmi ráda, chce s ním trávit čas a jejich vzájemný vztah je pro ni důležitý, má větší potřebu se svěřovat matce a vyhledávat ji pro utišení. Podle odvolacího soudu jde o „mírnou preferenci matky, která se s věkem nezletilé může přirozeně měnit“ (bod 45). Odvolací soud dále neshledal riziko negativního vlivu syna manžela matky na nezletilou, přihlédl k tomu, že nezletilá má v Š. prarodiče i další příbuzné ze strany obou rodičů a uvedl, že „hodnotí velmi negativně postup otce ze dne 16. 1. 2022, kdy si dřívější předání nezletilé po styku vymohl za asistence Policie ČR“ (bod 48). Ohledně úpravy styku odvolací soud dospěl k závěru, že jde o kompromisní řešení, které má za cíl zachovat co nejširší styk nezletilé s otcem. Nezletilá nebude v lichých týdnech v pátek ve škole a bude povinností rodičů s ní školní povinnosti v tomto dni plnit doma; vzhledem k výbornému prospěchu nezletilé a intelektuální úrovni rodičů lze podle odvolacího soudu předpokládat, že ji to při vzdělávání nepoškodí.

10. Nezletilá se po nabytí právní moci napadeného rozsudku dne 21. 11. 2022 přestěhovala do domácnosti matky v Š. Ústavní soud po podání ústavní stížnosti dne 21. 12. 2022 vyhověl návrhu stěžovatele na odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku usnesením sp. zn. I. ÚS 3522/22 ze dne 3. 1. 2023. Otec následně převzal nezletilou zpět do faktické péče v L. dne 17. 1. 2023, a to po vydání předběžného opatření usnesením č. j. 30 Nc 50079/2020-595 ze dne 13. 1. 2023, kterým nalézací soud rozhodl, že je matka povinna strpět předání dcery do péče otce. Odvolací soud předběžné opatření potvrdil usnesením č. j. 36 Co 33/2023-670 ze dne 10. 2. 2023, poté, co předsedkyně senátu provedla s nezletilou dne 9. 2. 2023 pohovor v Základní škole v L. Ze shrnutí pohovoru vyplývá následující: Nezletilá se po nástupu do nové školy v Š. nejdříve bála, protože zde nikoho neznala, pomohla jí však teta, která ve škole učí. Nezletilá si následně ve škole zvykla, byla zde spokojená a našla si kamarádky. Změnu ze Š. do L. přijala, věděla, co ji čeká, a nebála se toho, chce být u obou rodičů, nechce se rozhodovat, u koho by měla být víc a má je oba ráda. Když je u jednoho, stýská se jí po druhém. Dřív se jí u

táty hodně stýskalo po mámě, často večer brečela, pak si ale zvykla. Kdyby si mohla něco přát, přesunula by mamčin dům do L. nebo tatínkův do Š. Odvolací soud s ohledem na názor nezletilé dospěl k závěru, že je schopna změnu prostředí do doby rozhodnutí Ústavního soudu akceptovat.

III. Shrnutí argumentace stěžovatele

11. Otec v ústavní stížnosti namítá, že odvolací soud bezdůvodně upřednostnil právo matky na péči před zájmem nezletilé na péči otce. V nejlepším zájmu nezletilé je zůstat v L., kde se narodila, započala povinnou školní docházku a vybudovala si zde pevnou síť sociálních kontaktů. Odvolací soud rozhodl o změně bydliště a školského zařízení v průběhu školního roku, což představuje pro nezletilou velkou zátěž. K péči otce nikdy nebyly vzneseny žádné výhrady a nezletilá sama nikdy neupřednostnila výlučnou péči matky. Matka svým svévolným přestěhováním podle otce zmařila možnost střídavé péče, která byla do léta roku 2021 realizována. Stěžovatel dále poukazuje na nedostatky výchovného prostředí matky (nevhodné chování manžela a jeho syna); konečně namítá, že se odvolací soud dostatečně nevypořádal s doporučením opatrovníka ponechat nezletilou v místě dosavadního bydliště v L. a v péči otce.

IV. Vyjádření k ústavní stížnosti

12. Odvolací soud ve vyjádření navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost zamítl. Kromě argumentace uplatněné v napadeném rozhodnutí zdůraznil, že z postoje nezletilé zjištěného znalcem vyplývá, že aktuálně preferuje matku a současný kontakt s ní vnímá jako nedostatečný. Trápí-li něco nezletilou, obrátí se na otce až jako na třetí osobu v pořadí. Jako další okolnost vylučující zachování dosavadního bydliště odvolací soud označil „*vysoce autoritativní jednání otce vůči matce v průběhu soudního řízení*“. Rodič, který má dítě ve výhradní péči, má odpovědnost za rozvoj vztahu dítěte s druhým nepečujícím rodičem. Otec však s matkou několikrát jednal sporným způsobem a projevoval, že mu více záleží na jeho úspěchu ve sporu než na zájmech dcery (odvolací soud odkazuje na incident neoprávněného vymáhání předání nezletilé Policií ČR, kterým otec vystavil nezletilou nepřiměřenému stresu). Naopak matka projevovala větší ochotu ke spolupráci a respektování potřeb nezletilé i otce. Odvolací soud dále zmiňuje, že by přemístění matky zpět do L. bylo z hlediska nezletilé ideální, nepovažoval za etické uvedený postup vymáhat, neboť by přesun vedl k rozpadu nově vzniklých rodinných vazeb matky. K námitce nevhodnosti změny bydliště nezletilé v průběhu školního roku odvolací soud uvádí, že vycházel z doporučení znalce, podle kterého bylo třeba co nejrychleji definitivně upravit poměry nezletilé.

13. Rozsáhlé vyjádření matky lze shrnout následovně: Matka předně zdůrazňuje, že nezletilá do doby odkladu vykonatelnosti Ústavním soudem, tj. téměř dva měsíce, v Š. navazovala nové sociální vazby, chodila do nové školy, vybírala si mimoškolní aktivity a měla zajištěnou lékařskou péči. Matka dále tvrdí, že od narození pečovala o nezletilou primárně ona, jelikož otec krátce po jejím narození opustil matku kvůli své nové partnerce. Do začátku roku 2020, kdy rodiče začali praktikovat střídavou péči, otec o nezletilou jevil minimální zájem a většina finanční zátěže byla na matce. Rodiče byli dohodnuti, že jejich život v L. je pouze dočasný, neboť měli v úmyslu vrátit se zpět do Š. za přáteli a širší rodinou. Matka dále uvádí, že otec nerespektoval nalézacím soudem upravený její styk s nezletilou a systematicky ji vylučoval ze života dcery (odkazuje na traumatizující incident s policií či odmítnutí otce předat nezletilou o jarních

prázdninách 2022); odkazuje na závěry znaleckého posudku, podle kterého k ní má dcera bližší vtaž. Otec cíleně vybudoval vazby nezletilé v L., aby pro ni byly ztrátou v případě změny bydliště; opatrovník ani nalézací soud podle matky nerespektovali skutečný názor nezletilé. Matka dále zdůrazňuje, že se nezletilá dostává do věku, kdy bude potřebovat sdílet ženská témata s matkou, důvěřuje jí a je schopná se jí svěřovat. Odvolací soud se podle matky pečlivě věnoval jednotlivým důkazům a argumentům, rodinnou situaci posoudil individuálně a v nejlepším zájmu nezletilé; Ústavní soud by při svém přezkumu měl být zdrženlivý. K postoji opatrovníka matka uvedla, že lze pochybovat o jeho nestrannosti, neboť nezletilá dříve vyjádřila, že opatrovník v pohovorech nezaznamenal její skutečné odpovědi, a dále matce odmítl poskytnout podporu při bránění styku s nezletilou ze strany otce. Podle matky je napadené rozhodnutí v souladu s judikaturou Ústavního soudu, kterou detailně shrnuje. Jsou jí známy nálezy Ústavního soudu, ze kterých vyplývá, že preferovaným uspořádáním poměrů má být střídavá péče a vzdálenost obydlí rodičů není překážkou svěřením dítěte do střídavé péče; takové uspořádání by však nebylo vhodné, neboť v nejlepším zájmu nezletilé je být ukotvená na jednom místě a nežít v nejistotě ohledně formy péče, místa bydliště a volby základní školy.

14. Opatrovník ve svém vyjádření uvedl, že v průběhu řízení zastával stanovisko svěřit dítě do péče otce, na čemž dále trvá. Oba rodiče mají podle něj předpoklady k výchově své dcery, která měla vybudované dlouhodobé vztahy v L. Rozhodnutí odvolacího soudu, na základě kterého nezletilá nebude přítomna vyučování každý druhý pátek v měsíci, je podle opatrovníka v rozporu s jejím nejlepším zájmem.

15. V replice otec kromě opakujících se argumentů uvedl, že vůči matce nejednal obstrukčně a nesnažil se zmařit její péči o nezletilou; obstrukčně podle něj jedná naopak matka. Od nezletilé je nepřipustně žádáno, aby v důsledku přestěhování matky zcela proměnila svůj život a spokojila se s minimální péčí otce. Z napadeného rozsudku není zřejmé, proč se soud rozhodl upřednostnit pouze dílčí závěry znaleckého posudku.

16. Matka v duplice zdůraznila, že zařídila-li změnu školy v průběhu pololetí, jednala v zájmu ukončení nejistoty nezletilé. Založila novou rodinu jen v důsledku toho, že otec ji opustil kvůli nové partnerce; proto jí nelze přestěhování klást za vinu. Otec podle matky v minulosti dlouhodobě bránil jejímu kontaktu s dcerou, dohoda o předávání nezletilé nebyla možná, a proto do konfliktu musel být opakovaně zapojován soud. Matka uvádí, že otce považuje za rovnocenného rodiče jejich dcery a vždy takto vůči němu jednala. Je připravena podporovat jejich společný čas a vzájemné pouto. Nyní je podle matky klíčové, aby spor skončil a nezletilá měla zasloužený klid; proto je připravena i na rodinnou terapii.

V. Upuštění od ústního jednání

17. Ústavní soud podle § 44 zákona o Ústavním soudu dospěl k závěru, že by ústní jednání nepřispělo k dalšímu objasnění věci. Nekonání ústního jednání odůvodňuje i skutečnost, že Ústavní soud nepovažoval za potřebné provádět dokazování.

VI. Předpoklady řízení před Ústavním soudem

18. Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný. Ústavní stížnost byla podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatel byl účastníkem v řízení u obecných soudů [srov. § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]; je včasná, neboť byla podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení napadeného rozsudku (§ 72 odst. 3 téhož zákona). Stěžovatel je řádně zastoupen advokátkou (§ 30 odst. 1 téhož zákona) a vyčerpal všechny procesní prostředky, které mu občanský soudní řád k ochraně jeho práva poskytuje (srov. § 75 odst. 1 téhož zákona).

VII. Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

19. Ústavní soud posoudil obsah ústavní stížnosti, vyjádření účastníků řízení a vyžádaného spisu a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, protože odvolací soud jednak v rozporu s nejlepším zájmem nezletilé dostatečně nezvážil možnost jejího svěření do (asymetrické) střídavé péče obou rodičů, jednak dostatečně neodůvodnil, proč je výlučná péče matky spojená se zásadní změnou dosavadního výchovného prostředí v nejlepším zájmu nezletilé.

20. Dříve než Ústavní soud vysvětlí, v čem rozhodnutí odvolacího soudu z pohledu nejlepšího zájmu nezletilé a základních práv stěžovatele neobstálo (**VII. 2**), shrne nejprve obecná ústavněprávní východiska rozhodování ve věcech péče o děti (**VII. 1**).

VII. 1 Obecná východiska

21. Při rozhodování ve věcech péče o děti je třeba vycházet z obecného principu, že práva obou rodičů na péči o dítě mají stejnou váhu a dítě má zároveň právo na péči obou rodičů rovnocenně [viz čl. 32 odst. 4 Listiny, čl. 8 Úmluvy ochrany lidských práv a základních svobod, čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, nálezný sp. zn. III. ÚS 440/2000 ze dne 7. 12. 2000 (N 185/20 SbNU 285); rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ze dne 21. 2. 2006 ve věci *Dostál proti České republice*, č. stížnosti 26739/04, § 55]. Úkolem soudů ve smyslu čl. 4 Ústavy je, aby zajistily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte na straně jedné a zájmy rodičů na straně druhé.

22. V obecné rovině platí, že ve všech rozhodnutích týkajících se dětí musí být nejlepší zájmy dětí zohledněny jako prvořadé [čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte; viz např. rozsudek ESLP ze dne 6. 7. 2010 ve věci *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. stížnosti 41615/07, § 135]. Z toho vyplývá, že omezení styku mezi rodičem a dítětem musí sledovat legitimní cíl nejlepšího zájmu dítěte a být mu přiměřené [nálezný sp. zn. I. ÚS 1079/17 ze dne 26. 7. 2017 (N 133/86 SbNU 261), bod 19].

23. Z judikatury Ústavního soudu vyplývá několik základních kritérií, která musí obecné soudy při rozhodování o úpravě výchovných poměrů vzít v úvahu. Patří mezi ně: 1) existence pokrevního pouta mezi dítětem a osobou usilující o jeho svěření do péče; 2) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče dané osoby; 3) schopnost osoby usilující o svěření dítěte do péče zajistit jeho bezproblémový vývoj a jiné potřeby; a 4) přání dítěte [srov. komplexně „průlomový“ nálezný sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 (N 105/73 SbNU 683), body 19–25].

24. Projevují-li oba rodiče skutečný a upřímný zájem pečovat o své dítě a naplňují-li všechna výše uvedená kritéria podobnou měrou, je třeba při rozhodování vycházet z ústavněprávního předpokladu rovnosti, podle kterého je v nejlepším zájmu dítěte, aby o něj pečovali oba rodiče. Proto je svěření dítěte do střídavé péče zásadně nejvhodnější a odlišné řešení vyžaduje pečlivé odůvodnění, proč je v nejlepším zájmu dítěte jiná úprava vzájemných rodinných vztahů [např. nález sp. zn. IV. ÚS 1921/17 ze dne 21. 11. 2017 (N 215/87 SbNU 477), bod 14].

25. Naplnění výše uvedených demonstrativních kritérií neznamena automatické svěření dítěte do střídavé péče [nález sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014 (N 236/75 SbNU 629), bod 28]. Soud však musí možnost střídavé péče vážně zohlednit jako jednu z rovnocenných forem péče a nezvolí-li nakonec tuto formu, musí své rozhodnutí přesvědčivě odůvodnit individuálními skutkovými okolnostmi, které dostatečně osvětlí, proč by střídavá péče konkrétnímu dítěti nevyhovovala [viz např. nález sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. 3. 2016 (N 44/80 SbNU 543), bod 16]. Soudy mají povinnost zohlednit všechny relevantní skutečnosti odrážející jedinečnou situaci dítěte a následně je reflektovat v odůvodnění svého rozhodnutí.

26. Kvalitou odůvodnění rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilého dítěte se Ústavní soud podrobně zabýval v nálezu sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. 5. 2022. Dovodil v něm, že závěr o nevhodnosti střídavé péče nelze odůvodnit pouze obecnými odkazy na: útlý věk dítěte (bod 31); stabilitu výchovného prostředí (bod 34); absenci harmonické komunikace rodičů (bod 37); běžnou pracovní vytíženost rodiče (bod 52); potenciální zapojení blízkých osob jednoho z rodičů do péče o dítě (53); velkou vzdálenost bydlišť rodičů (bod 55); celkovou náročnost modelu střídavé péče (bod 57). Konkrétně závěr, že větší vzdálenost bydlišť rodičů není sama o sobě dostatečným důvodem pro paušální odmítnutí střídavé péče, přitom nepředstavuje žádný přelomový požadavek na kvalitu odůvodnění obecných soudů — vyplývá totiž z ustálené judikatury Ústavního soudu.

27. V nálezu sp. zn. II. ÚS 1835/12 ze dne 5. 9. 2012 (N 152/66 SbNU 289) Ústavní soud přezkoumával ústavnost rozhodnutí o svěření dvou nezletilých dětí do „půlroční“ střídavé péče rodičů žijících v České republice a na Novém Zélandu. V uvedeném případě zrušil rozhodnutí obecných soudů, protože dostatečně neproověřily předpoklady pro řádné fungování střídavé výchovy mimo jiné z hlediska dopadů na psychický vývoj dětí při střídání pobytu a školního kolektivu v odlišných zemích. Klíčové přitom je, že Ústavní soud obecně nevyloučil, že střídavá péče může být v konkrétním případě v nejlepším zájmu dítěte i tehdy, je-li vzdálenost bydlišť obou rodičů značná — z ústavněprávní perspektivy je nutné, aby obecné soudy v každém jednotlivém případě předpoklady pro řádné fungování střídavé péče pečlivě prověřily. Obdobný obecný závěr Ústavní soud učinil v nálezu sp. zn. I. ÚS 1554/14, v němž uvedl, že ve výjimečných případech lze uvažovat o nesvěření dítěte do střídavé péče tehdy, žijí-li rodiče ve velmi velké vzdálenosti od sebe a tato vzdálenost by mohla „zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte“, což mají obecné soudy pečlivě zkoumat (bod 31).

28. Stejnou linii argumentace sledoval Ústavní soud i v případě dalšího dítěte (tentokrát předškolního věku), které bylo svěřeno do „čtrnáctidenní“ střídavé péče rodičů bydlicích v O. a Č. L., jež jsou od sebe vzdáleny zhruba 275 km. Ústavní soud výslovně uvedl, že při posuzování vhodnosti střídavé péče z hlediska velké vzdálenosti bydlišť rodičů je třeba přihlídnout k tomu, zda dítě není převozem a pobytem v odlišném prostředí příliš fyzicky či psychicky zatěžováno a zda je v možnostech rodičů ve stanoveném intervalu

vzdálenost překonávat [nález sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014 (N 110/73 SbNU 739), bod 34]. Ve věci stejného dítěte následně Ústavní soud logiku nutného podrobného zkoumání dopadů velké vzdálenosti bydlišť rodičů na psychiku dítěte potvrdil a po několikaletém vývoji situace dospěl k závěru, že není dostačující zjištění obecných soudů, že dítě režim střídavé péče, spojený s docházkou do prvního ročníku dvou od sebe značně vzdálených základních škol, ve formálním smyslu „zvládalo“. Podle Ústavního soudu je nutné posuzovat i možnosti dítěte stýkat se se svými vrstevníky a být součástí kolektivu. Jinak řečeno, obecné soudy mají v rámci zkoumání vlivu vzdálenosti bydlišť rodičů na vhodnost střídavé péče posuzovat, zda dítě v důsledku nutnosti přemísťování může prožít šťastné a spokojené dětství [nález sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. 6. 2016 (N 120/81 SbNU 873)].

29. Na tomto místě je vhodné zmínit i nález sp. zn. III. ÚS 149/20 ze dne 31. 3. 2020 (N 62/99 SbNU 204), který se otázkou vhodnosti střídavé péče na velkou vzdálenost zabýval primárně. V tomto případě Ústavní soud dovodil, že z ústavního hlediska nepostačuje nevhodnost střídavé péče odůvodnit pouhým konstatováním, že vzdálenost mezi bydlišti rodičů v Česku a Německu je 600 km, a proto nemůže být v nejlepším zájmu malého dítěte, aby bylo po týdnu převáženo (bod 32). Podle Ústavního soudu musí být závěr, že cestování a stěhování (a tedy i střídavá péče) není v zájmu nezletilého, odůvodněn přesvědčivě, což znamená, že v soudním řízení je v odpovídajícím rozsahu provedeno dokazování a případně jsou doplněna skutková zjištění ohledně dopadů cestování a stěhování na vývoj nezletilého (bod 28).

30. V nálezu sp. zn. III. ÚS 928/22 ze dne 24. 5. 2022, ve kterém Ústavní soud obecně dovodil, že nástup dítěte do první třídy sám o sobě nebrání jeho svěřeni do střídavé péče, popisovaná východiska dále upřesnil ve vztahu ke školní docházce; výslovně uvedl, že *„střídavá péče nemůže být automaticky vyloučena ani tehdy, žijí-li rodiče ve velké vzdálenosti od sebe, v důsledku čehož dítě navštěvuje dvě školská zařízení“* (bod 22). Zvolí-li nicméně obecné soudy střídavou péči, musí dostatečně prokázat, že začlenění dítěte do dvou školních kolektivů je v jeho nejlepším zájmu, čemuž odpovídá povinnost zohledňovat psychickou odolnost konkrétního dítěte, které bude vystaveno střídání školního prostředí, rozdílným učebním nárokům, a dále tomu, že se bude moci těšit jen omezeně z volnočasových aktivit. Podle Ústavního soudu v každém případě platí, že *„svěření dítěte do výlučné péče jednoho z rodičů je i v těchto situacích pojímáno jako výjimečné opatření, které je přijímáno právě proto, aby nebyla zásadním způsobem narušena školní docházka dítěte či jeho rozvoj prostřednictvím mimoškolních aktivit“* (viz tamtéž).

31. Stejný závěr Ústavní soud potvrdil i v nálezu sp. zn. III. ÚS 2391/21 ze dne 19. 7. 2022, ve kterém zároveň obecným soudům poskytl další „návod“ pro posuzování obdobných případů. Uvedl totiž, že jestliže bydliště obou rodičů dělí větší vzdálenost, mají obecné soudy při vyhodnocování vhodnosti střídavé péče vzít v úvahu jak okolnosti na straně nezletilého (zejména jeho osobní a osobnostní dispozice a další specifika týkající se zvládání změn a vzdělávacího procesu), tak i na straně obou rodičů (zejména úroveň jejich vzájemné komunikace a ochotu spolupracovat při předcházení negativům atypické podoby vzdělávacího procesu) a institucí vzdělávacího procesu (zejména možnost realizace vzdělávání v jedné škole, či kompatibilitu vzdělávání ve dvou školách, není-li to možné) [viz bod 34].

32. Na tomto místě lze shrnout, že z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá jasný závěr: Obecné soudy jsou při posuzování vhodnosti střídavé péče povinny v souladu s čl. 32 odst. 4 Listiny a čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte zvažovat konkrétní dopady případného cestování a střídání školních kolektivů na dítě, ať je vzdálenost mezi bydlišti rodičů jakákoliv. Zároveň je třeba zdůraznit, že ani případný závěr o nevhodnosti častého cestování mezi bydlišti rodičů ve dvou různých školách automaticky (bez dalšího) neznemožňuje svěřeni dítěte do střídavé péče. Dospějí-li obecné soudy k závěru, že pravidelné cestování a navštěvování dvou škol v rovnoměrných intervalech by nebylo v nejlepším zájmu dítěte, mají možnost zvolit tzv. asymetrický typ střídavé péče, v rámci kterého není časový rozsah péče shodný (rovnocenný).

33. Byť lze rovnocennosti podílu obou rodičů na péči o dítě obecně dosáhnout i prostřednictvím modelu výlučné péče jednoho z rodičů za současné úpravy tzv. „širokého“ styku dítěte s druhým rodičem (nálezu sp. zn. IV. ÚS 1921/17, bod 22), to může být právě model nerovnoměrné střídavé péče, který umožňuje zachovat ústavou preferovaný princip rovnosti. I při odlišném rozsahu péče totiž střídavá péče lépe zajišťuje rovnocenné postavení obou rodičů, ve kterém se žádný z nich nemůže opírat o větší „oprávnění“ na dítě a tento argument využívat při sporech s druhým rodičem (nález sp. zn. I. ÚS 3065/21, bod 60). Jinými slovy, asymetrická střídavá péče může představovat v konkrétním případě významnou symbolickou hodnotu, která zajistí „absenci vítězství“ a díky které budou moci oba rodiče zastávat v očích svých i v očích svého dítěte plnohodnotnou rodičovskou roli (viz J. Kratochvíl, In: Kühn, Z., Kratochvíl, J., Kmec, J. Kosar, D. a kolektiv. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, str. 1168).

34. Model nesouměrné střídavé péče soudům umožňuje zohlednit případné negativní dopady pravidelného dlouhého cestování a střídání různých školních kolektivů. V rámci tohoto modelu může být dítě kupříkladu v péči jednoho rodiče častěji ve všední dny a u druhého rodiče může trávit častěji prodloužené víkendy, s možností domácí školní přípravy v jeden den v týdnu, aniž by muselo být zatíženo dvěma školními kolektivy. Jinými slovy, střídavá péče na dálku neznamena automatické navštěvování dvou rozdílných škol. Zásadní však je, že výše zmíněná logika posuzování vhodnosti zvolené úpravy péče o dítě v každém případě zůstává — obecné soudy musí v souladu s čl. 32 odst. 4 Listiny a čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte pečlivě odůvodnit, proč využití této „modifikace“ střídavé péče nepřipadá v konkrétním případě nezletilého dítěte v úvahu.

VII. 2 Aplikace obecných východisek na projednávaný případ

35. Ústavní soud přezkoumal napadené rozhodnutí ve světle právě shrnutých obecných východisek a dospěl k závěru, že posouzení projednávaného případu ze strany odvolacího soudu z ústavněprávní perspektivy neobstojí.

36. Předně je třeba zmínit, že ani nalézací soud se v prvostupňovém rozsudku možností svěřeni nezletilé do střídavé péče obou rodičů vážně nezabýval. Uvedl pouze, že „vzhledem k současné vzdálenosti bydlišť obou rodičů (L. Š. cca 220 km, přes 3 hodiny jízdy autem), nepřipadá v úvahu pokračování ve střídavé péči o nezletilou“ (viz bod 26 rozsudku nalézacího soudu). Střídavou péči tedy nalézací soud odmítl paušálním odkazem na velkou vzdálenost mezi bydlišti rodičů, aniž by v souladu s nejlepším zájmem nezletilé a ustálenou judikaturou Ústavního soudu zkoumal konkrétní dopady, které by cestování a případné přebývání na dvou místech pro nezletilou mělo.

37. Odvolací soud se v napadeném rozhodnutí ve vztahu k možnosti střídavé péče odvolal na závěry znalce, jehož ustanovení, podle Ústavního soudu zbytečně, významně prodloužilo odvolací řízení (odvolací soud rozhodl až po 14 měsících od rozhodnutí soudu nalézacího), aniž by byl ze znaleckého posudku získán relevantní skutkový odborný závěr, který by měl řešený případ zásadně ovlivnit. Znalec podle odvolacího soudu „*považoval střídavou péči pro nezletilou za výrazně horší možnost, nežli výhradní péči jednoho z rodičů*“ (bod 42 napadeného rozsudku). K tomuto odkazu lze uvést, že znalec jako „výrazně horší“ možnost pro nezletilou hodnotil pouze střídavou péči, která by byla spojena s návštěvou dvou rozdílných škol (viz bod 17 napadeného rozsudku). Z tvrzení, že nevýhodou střídavé péče ve dvoutýdenním intervalu je, že „*V. znemožní se plně a systematicky věnovat kroužkům, nebude sociálně vlastně patřit nikam*“ (viz str. 57 znaleckého posudku) nelze dovodit, že znalec považoval střídavou péči v jakékoliv formě za výrazně horší alternativu pro nezletilou než péči výlučnou. V souhrnu poznatků a závěru znaleckého posudku PhDr. Pavel Král, Ph.D. naopak výslovně uvádí, že „*[z] psychologického hlediska není důvod, aby se kterýkoli z rodičů staral o dceru méně*“ (viz str. 57 znaleckého posudku).

38. Nehledě na nepřesvědčivost obecného odkazu na názor znalce je však podstatná věc jiná — posouzení negativních dopadů případné střídavé péče na větší vzdálenost je úkolem odvolacího soudu, kterého se (pouhým) poukázáním na závěry znalce nemůže zbavit; přenášení odpovědnosti za rozhodnutí ze soudu na znalce je jednoduše nepřijatelné. Stejně jako v ostatních případech soudci nemůžou ve věcech péče o dítě „*naprosto nekriticky přejímat závěry znaleckých posudků, v nichž jsou mnohdy formulovány odpovědi na dotazy soudů, které překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout. Soudní rozhodnutí pak musí být rozhodnutím nezávislého soudu, a nikoliv soudního znalce*“ (viz nálezn. sp. zn. II. ÚS 2630/07 ze dne 13. 12. 2007 (N 224/47 SbNU 941)). Ústavní požadavek, že právo rodičů pečovat o dítě podle 32 odst. 4 Listiny může být omezeno pouze rozhodnutím soudu na základě zákona, musí být naplněn i materiálně, což znamená, že obecné soudy nemohou svoji odpovědnost rozhodnout o nejlepším zájmu dítěte přenést na znalce, což však odvolací soud v tomto případě fakticky učinil.

39. Stanovisko znalce totiž odvolací soud dále podpořil toliko tvrzením, že svěřením nezletilé do střídavé péče „*by znamenalo docházku do dvou různých škol, nemožnost plnohodnotně budovat sociální kontakty s vrstevníky a rozvíjet své zájmy, s čímž souvisí nebezpečí sociálního vyloučení a pocit odcizení. Negativní stránky tohoto řešení vzhledem k osobnosti a věku nezletilé podle krajského soudu převažují před těmi pozitivními. Skutečnost, že by střídavou péči nezletilá v případě dohody rodičů mohla vydržet, neznamená, že se jedná o model péče, který by byl v jejím nejlepším zájmu*“ (viz bod 43 napadeného rozsudku). Jak vyplývá z citované pasáže, odvolací soud nezkoumal, proč by konkrétní dopady případného cestování a střídání školních kolektivů byly v rozporu s nejlepším zájmem nezletilé. V rozporu s výše citovanou judikaturou nevysvětlil, jaké osobní a osobnostní dispozice nezletilé brání zvládnutí změn prostředí ve dvou vzdálených bydlištích rodičů; paušální odkaz na věk nezletilé přitom požadovanému standardu odůvodnění neodpovídá (jak je uvedeno výše).

40. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že se odvolací soud nejen nevyjádřil ke kompatibilitě vzdělávání ve dvou různých školách v L. a Š., nýbrž seriózně nezávažil ani alternativu tzv. asymetrické střídavé péče, která by nezletilou nenutila střídat školní kolektiv za současného zachování principu co největší rovnoměrnosti péče obou rodičů.

Úvaha o (ne)vhodnosti takové modifikované formy střídavé péče v rozhodnutí odvolacího soudu chybí.

41. Skutečnost, že se odvolací soud podrobně nezabýval modelem střídavé péče se dvěma rozdílnými školami, je problematický, ale pochopitelný. K možnosti střídání dvou základních škol přistupovat nadměru obezřetně z důvodu velké logistické náročnosti této formy vzdělávání. Z provedeného dokazování zároveň nevyplývají žádné významné skutečnosti, které by naznačovaly, že by navštěvování dvou základních škol mělo být pro nezletilou nějakým způsobem prospěšné či obohacující.

42. Podstatnější však je, že odvolací soud nezvážil ani model asymetrické střídavé péče, a to zejména s ohledem na jeho závěr (podpořený rovněž názorem znalce a opatrovníka nezletilé), že „[o]ba dva rodiče mohou o nezletilou dobře pečovat, oba k tomu mají dobré podmínky i prostředí, není zde žádný zásadní důvod, který by jednoho z nich upřednostňoval, případně znevýhodňoval, před druhým“ (bod 44 napadeného rozsudku). V tomto směru lze odkázat na odůvodnění nálezu sp. zn. III. ÚS 882/22 ze dne 22. 8. 2022: „[...] *střídavá péče nenastupuje pouze v situaci jakéhosi předem pro ni připraveného ideálního stavu [...]. Institut střídavé péče směřuje, vždy v nejlepším zájmu nezletilých, k zachování základního práva obou rodičů na výchovu a péči o dítě právě v situacích, kdy došlo k poruše v rodinných vztazích. Nezbytný zásah soudu, jakkoli obezřetný, tu nemůže být „dokonalý“, ale pokud možno co nejvyváženější. Pozitivní závazek státu tu musí být naplněn nikoli jen konstatováním konfliktního aspektu vzájemného vztahu rodičů stran výchovy dětí, zmíněného navíc v rozhodovacích úvahách v konečném důsledku k tíži jen jednoho z nich. Namísto je naléhavé upozornění a právní dopady zmiňující apel na oba rodiče, že respekt k právu druhého na péči o výchovu dětí je nejen v zájmu nezletilých, ale i jich samotných (srov. § 883, 884 odst. 1 občanského zákoníku)*“.

43. Byť z vyjádření odvolacího soudu vyplývá, že projednávaný případ hodnotil jako „velmi hraniční“ (viz str. 3 vyjádření), Ústavní soud dospěl k závěru, že kvalita odůvodnění volbě spíše výjimečného modelu — „výlučné“ péče matky — tomuto hodnocení neodpovídá.

44. Odvolací soud se podle Ústavního soudu dostatečně nezabýval otázkou kontinuity výchovného prostředí v L. i péče obou rodičů. K první otázce odvolací soud uspokojivým způsobem nezohlednil, že nezletilá v L. žila od svého narození, chodila zde do školky, více než rok do školy, a nutně si zde vytvořila určité sociální vazby. Ohledně druhé otázky řádně nezkoumal, jaký vliv na vztahy nezletilé měly dosavadní „fáze“ péče. Ze soudního spisu a provedeného dokazování vyplývá, že rodiče se o nezletilou starali společně od jejího narození do podzimu roku 2017; od této doby do začátku roku 2020 se o nezletilou starala převážně matka; přibližně do léta 2021 se rodiče v péči střídali; od této doby do listopadu 2022 o nezletilou pečoval převážně otec. Odvolací soud se však otázkou kontinuity péče matky a tvrzené silné vazby mezi ní a nezletilou blíže nezabýval.

45. Podle Ústavního soudu není pobyt v L. u otce v nejlepším zájmu nezletilé bez dalšího — „navždy“ — jen z toho důvodu, že zde nezletilá vyrůstala první roky svého života. Odvolací soud však dostatečně nezkoumal, jaký vliv na nezletilou mělo, že v L. vyrůstala, více než rok žila ve výlučné péči otce a chodila zde více než rok do školy. Měla-li by být výrazná změna prostředí spojená s přesunem do výlučné péče matky v Š.

v zájmu nezletilé, musel by odvolací soud ve svém rozhodnutí vysvětlit závažné důvody pro takový postup.

46. Odvolací soud odůvodnil svěření nezletilé do výlučné péče matky zejména tím, že „ze znaleckého posudku vyplývá, že při omezeném kontaktu s matkou nezletilá citově strádá, vzhledem k tomu, že má k matce aktuálně silnější citovou vazbu, nežli k otci“ a že má nezletilá zároveň „větší potřebu se svěřovat matce, vyhledávat ji pro utišení a uklidnění“ (viz bod 45 napadeného rozsudku). Znalec v posudku nicméně výslovně zmiňuje, že nezletilá „má ráda oba rodiče, jejich partnery i polorodé sourozence“ a že byt „vztahově mírně preferuje matku [...] je to dáno i tím, že s ní je méně a nemusí [s ní] absolvovat žádné povinnosti.“ Podle znalce „V. nepreferuje žádné prostředí“ a „[j]ejí představa o vztahu s rodiči se mění podle toho, u koho je“ (str. 59). Podle Ústavního soudu nemůže představovat pouze mírná preference jednoho z rodičů, se kterým dítě tráví méně času, uspokojivý důvod pro svěření do péče jednoho z nich, resp. popření možnosti (asymetrické) střídavé péče. Jde spíše o přirozený jev doprovázející jakékoliv nestandardní odloučení dítěte a rodiče, kteří spolu mají dobrý vztah. Skutečnost, že by si nezletilá přála trávit čas s oběma rodiči v podobné míře, ostatně vyplývá i z rozhovoru, který byl nedávno proveden předsedkyní odvolacího soudu (viz bod 10).

47. Za pádné nelze považovat ani další v napadeném rozhodnutí vyjádřené důvody svěření nezletilé do výlučné péče matky. Přihlédl-li odvolací soud k tomu, že má nezletilá v Š. prarodiče ze strany obou dvou rodičů a další příbuzné a že tyto vazby „jsou pro nezletilou důležité a mohou jí částečně vynahradit omezení kontaktů s kamarádkami, které si vybuchovala v L.“ (bod 47 napadeného rozsudku), jde o příliš obecný závěr, který dostatečně nepopírá premisu kontinuity bydliště nezletilé. V napadeném rozhodnutí zároveň nebyly zmíněny žádné výrazně negativní relevantní výtky vůči péči otce. Za nedostačující důvod svěření nezletilé do péče matky Ústavní soud považuje odkaz na postup otce dne 16. 1. 2022, kdy si dřívější předání nezletilé neoprávněně vymohl za asistence Policie ČR.

VIII. Závěr

48. Lze uzavřít, že Ústavní soud shledal ústavní stížnost stěžovatele důvodnou, a to zejména proto, že odvolací soud dostatečně nezhodnotil možnost svěření nezletilé do (asymetrické) střídavé péče obou rodičů, byť byl povinen v souladu s čl. 32 odst. 4 Listiny a čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte hodnotit konkrétní dopady případného cestování a způsobu vzdělávání na dítě, ať je vzdálenost mezi bydlišti rodičů jakákoliv. Zároveň v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny řádně neodůvodnil, proč je výlučná péče matky spojená se zásadní změnou dosavadního výchovného prostředí v nejlepším zájmu nezletilé. Odvolací soud svým rozhodnutím materiálně nenaplnil ústavní požadavek podle 32 odst. 4 Listiny, že právo rodičů pečovat o dítě může být omezeno pouze rozhodnutím soudu, neboť svoji odpovědnost rozhodnout o nejlepším zájmu dítěte nepřípustně přenesl fakticky na znalce.

49. Ústavní soud na základě výše uvedených důvodů ústavní stížnosti stěžovatele (otce) vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu, neboť jím byla porušena základní práva stěžovatele zaručená v čl. 32 odst. 4 a 36 odst. 1 Listiny ve spojení s právy nezletilé vedlejší účastnice a) podle čl. 3 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

50. Na odvolacím soudu nyní bude, aby znovu rozhodl a v souladu s výše uvedenými obecnými východisky zvažil i možnost svěřením nezletilé do (asymetrické) střídavé péče obou rodičů, případně aby pečlivě odůvodnil, proč je nutné nezletilou svěřit do výlučné péče jednoho z rodičů, a to i s ohledem na všechny nové okolnosti, které se v důsledku plynutí času objevily. Ústavní soud zároveň neinstruuje odvolací soud k tomu, aby nezletilou nutně svěřil do poměrné střídavé péče, což by pro ni znamenalo navštěvování dvou základních škol.

51. Ústavní soud konečně vnímá, že pro nezletilou je v tuto chvíli nejdůležitější, aby byla otázka úpravy péče již definitivně a bezodkladně rozhodnuta. Úkolem všech zúčastněných (zejména rodičů) nyní bude, aby zájem nezletilé nezůstal jen v rovině obecných proklamací.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 30. března 2023

Vladimír Sládeček
předseda senátu